

<https://doi.org/10.31652/3041-1017-SAAE-2025.1.45>

Корницька Л.А., м. Хмельницький
Марченя Л.С., м. Хмельницький
e-mail: lorakrona@ukr.net

ШРИФТ ЯК ПОВНОЦІННИЙ ЕЛЕМЕНТ МИСТЕЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація. Слід сказати, що шрифт виступає не лише як знаряддя лінійної передачі інформації, не просто набір літер, але й як засіб, що створює візуальну естетику, художню візуалізацію та емоційне сприйняття тексту. Шрифт може бути самостійним твором мистецтва, особливо у вигляді заголовків або заголовних літер-ініціалів, титульних сторінок книг, афіш, реклами тощо, де він виступає частиною унікальної художньої композиції. Щоб у цьому пересвідчитись, коротко розглянемо творчість у цій царині двох великих митців епохи Відродження: Альбрехта Дюрера та Ганса Гольбейна Молодшого.

Ключові слова: шрифт, мистецтво шрифту, Альбрехт Дюрер, Ганс Гольбейн Молодший, графічна культура.

Abstract. It should be said that a font acts not only as a tool for linear transmission of information, not just a set of letters, but also as a means of creating visual esthetics, artistic visualization and emotional perception of the text. A font can be an independent work of art, especially in the form of headings or initial letters, title pages of books, posters, advertisements, etc., where it acts as part of a unique artistic composition. To see this, let's briefly consider the work in this area of two great artists of the Renaissance: Albrecht Dürer and Hans Holbein the Younger.

Keywords: font, font art, Albrecht Dürer, Hans Holbein the Younger, graphic culture.

Шрифт – це повноцінний елемент культурного надбання, що поєднує в собі мистецтво та науку його створення і використання. Про це свідчить історія розвитку шрифтів, зокрема як мистецького явища, починаючи з епохи Відродження. Вагомий внесок у становлення мистецтва шрифту зробили німецькі митці Альбрехт Дюрер (1471-1528 рр.) та Ганс Гольбейн Молодший (1497-1543 рр.), чиї праці заклали підґрунтя для подальшого розвитку європейської типографічної культури.

Розвиток мистецтва шрифту в епоху Відродження пов'язаний із переосмисленням форми літери як естетичного та структурного елементу візуальної культури. У цей період формується уявлення про шрифт не лише як засіб комунікації, а як об'єкт художнього конструювання, що відображає гармонію пропорцій, ритму та композиції.

Альбрехт Дюрер – «найяскравіша зірка німецького мистецтва», якого ще називають «північним Леонардо», художник, гравер, математик і теоретик мистецтва. Він був ученим, дослідження якого в галузі теорії перспективи і геометрії не застаріли й сьогодні [1].

Альбрехт Дюрер один із перших спробував осмислити шрифт як конструктивну систему, що підлягає законам пропорцій. У своїй фундаментальній праці «Чотири книги про пропорції» (Vier Bücher von menschlicher Proportion, 1528 р.) митець визначив математичні принципи побудови літер, застосовуючи геометричні фігури (квадрат, коло, трикутник) і запропонував підхід, за яким латинські капітальні літери можна вписувати в квадрат, поділений на частини (зазвичай на десять рівних сегментів) і будувати штрихи за визначеними радіусами дуг. Такий підхід переводить створення букв у площину строгого креслення, де художній жест підпорядковано геометричній логіці [2].

Альбрехт Дюрер прагнув до універсальної гармонії між частинами літери, розглядаючи її як своєрідну архітектурну форму. Його шрифтові побудови вирізняються точністю, симетрією та ритмічною врівноваженістю. Особливу увагу художник приділяв питанням модулювання та співвідношення товщини ліній, що наблизило його до створення наукової системи пропорційного шрифту. Розробки Дюрера мали вагомий вплив на розвиток ренесансної

антикви – шрифту, що поєднав ясність латинської традиції з пластичною виразністю готики [2].

Ганс Гольбейн Молодший, представник північного Ренесансу, сформував власний підхід до оформлення шрифту як художнього об'єкта. Його діяльність зосереджувалася переважно в галузі декоративного шрифту та книжкової графіки. Митець створив численні ініціали, заставки та декоративні алфавіти, що поєднували форму літери з орнаментальною композицією [3]. Характерною особливістю його творчості є органічне поєднання шрифтової структури з образно-сюжетними елементами – фігурами людей, тварин, фантастичних істот, рослинними мотивами.

Ганс Гольбейн створює знаменитий «Алфавіт смерті» (Death Alphabet), де кожна велика літера супроводжується алегоричними сценами, що відображають філософію тлінності життя, тематичним дереворитом із фігурою Смерті. Цей алфавіт служив символічним коментарем до визначеної тематики – ілюстративний капітальний алфавіт, який використовували як початкові літери для рубрикацій у книгах. Декоративні шрифтові композиції Гольбейна стали зразком для майстрів гравюри та книжкового оформлення, утвердивши новий підхід до візуального синтезу тексту та зображення [3].

Обидва митці сприймали шрифт як синтез мистецтва, математики та символіки. Для них характерними є:

- 1) раціональність побудови – використання геометричних принципів у формуванні літер;
- 2) естетизація тексту – прагнення до виразності та гармонії графічної структури;
- 3) декоративно-символічний підхід – поєднання функціональності літери з художньою образністю;
- 4) вплив на розвиток типографіки – їхні ідеї визначили подальші напрями у формуванні книжкового дизайну та графічної культури раннього Нового часу [7].

Отже, Альбрехт Дюрер і Ганс Гольбейн Молодший поєднали у своїй творчості теоретичну глибину та художню майстерність, заклали основи науково-естетичного підходу до шрифтового мистецтва. Альбрехт Дюрер сформулював принципи геометричної побудови шрифту, які визначили розвиток європейської типографії, тоді як Ганс Гольбейн збагатив шрифт декоративно-орнаментальними формами, підкресливши його символічну та емоційну функцію. Їхня діяльність стала важливим внеском у формування художнього мислення епохи Ренесансу, де шрифт посів місце повноцінного елементу мистецької культури.

Цей культурний внесок щодо гармонійної візуалізації шрифтів має великий вплив вже на сьогодишню візуальну культуру комунікацій у різних сферах сучасного мистецтва (виставкова афіша, реклама, візитівка, постер тощо), який сьогодні маємо вивчати і використовувати у власній художній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Альбрехт Дюрер [Електронний ресурс]. Офіційний сайт Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». URL: <https://kpi.ua/durer>
2. Шрифти по епохам [Електронний ресурс]. NewMedia UA. 2024. URL: <https://newmedia.ua/interesting-know-uk/shryfty-po-epokham/>
3. The Morgan Library & Museum. Latin Capital Letter Alphabet (Death Alphabet) [Електронний ресурс]. URL: <https://www.themorgan.org/exhibitions/online/holbein/latin-capital-letter-alphabet-death-alphabet>

<https://doi.org/10.31652/3041-1017-SAAE-2025.1.46>

Белінська Т.В., м. Вінниця
e-mail: belinska_tet@ukr.net

ВПЛИВ НАРОДНО-СЦЕНІЧНОЇ ХОРЕОГРАФІЇ НА СУЧАСНІ ТАНЦЮВАЛЬНІ ЖАНРИ

Анотація У статті проаналізовано вплив народно-сценічної хореографії на сучасні танцювальні жанри. Визначено, що використання народної пластики, традиційних рухів і сценічної стилізації збагачує техніку та художню мову балету, неокласики, сучасної, естрадної та шоу-хореографії. Показано, що народно-сценічний танець сприяє появі нових стилів, формує унікальні композиційні рішення та виконує важливу культуроносну функцію, поєднуючи традицію з сучасними хореографічними тенденціями.

Ключові слова: народно-сценічна хореографія, сучасні танцювальні жанри, народна пластика, хореографічна лексика, фольклор, стилізація, балет, модерн, естрадна хореографія, фолк-ф'южн.

Abstract. The article analyses the influence of folk stage choreography on contemporary dance genres. It is determined that the use of folk movements, traditional movements and stage stylisation enriches the technique and artistic language of ballet, neoclassical, contemporary, variety and show choreography. It is shown that folk stage dance contributes to the emergence of new styles, forms unique compositional solutions and performs an important culture-bearing function, combining tradition with contemporary choreographic trends.

Keywords: folk stage choreography, contemporary dance genres, folk plasticity, choreographic vocabulary, folklore, stylisation, ballet, modern, variety choreography, folk fusion.

Народно-сценічна хореографія як особливий напрям мистецької практики посідає важливе місце в розвитку сучасного танцювального мистецтва. Її поява зумовлена прагненням зберегти автентичні народні танцювальні форми та водночас адаптувати їх до умов професійної сцени. Синтез фольклорного джерела з композиторсько-постановочними інноваціями сприяв формуванню нового художнього явища, що впливає не лише на національну, а й на світову танцювальну культуру.

У XX-XXI ст. народно-сценічна хореографія стала важливим джерелом художніх образів, технік руху й методик педагогіки, що активно впливають на різні сучасні танцювальні жанри – від академічного балету й модерну до популярної естрадної хореографії та танцювальних шоу. Стилістика народно-сценічного танцю, ґрунтуючись на архаїчних традиціях та етнічній пластичності, водночас набула нового змісту у професійній інтерпретації: вона стала джерелом яскравих сценічних образів, динамічних композиційних рішень і технічних прийомів, які модернізуються та інтегруються у сучасне танцювальне мистецтво.

Особливостям формування українського народного танцю в суспільному середовищі присвячено розвідки Т. Благової, В. Нечитайло, А. Тугай [3]. Так, Д. Бідюк аналізувала історичні етапи становлення професійного народно-сценічного танцю, висвітлюючи його феноменальні особливості [4]. І. Гутник досліджувала стилізацію народного танцю у професійному мистецтві та його взаємодію з сучасними сценічними формами [6].

Дослідження сучасних авторських постановок, зокрема в працях А. Підлипського, О. Аксьонова, О. Таранцевої та К. Куртієвої, Є. Філімонової-Златогурської, демонструють розвиток сценічного образу, інтеграцію сценографії та медіавізуалізації, що підсилює художню виразність та національну символіку [9; 11].

Використання характерних елементів народної лексики: притупів, присядок, стрибків, специфічних положень рук і корпусу – у поєднанні з сучасною пластикою формує унікальний художній стиль, що підсилює виразність хореографічних творів. Саме тому численні сучасні постановники, хореографи-педагоги та артисти звертаються до народно-сценічної традиції як до потужного джерела творчих інновацій, що стимулює розвиток нових танцювальних форм і напрямів.

Народно-сценічний танець – це яскравий приклад того, як традиційне мистецтво може

набути нових форм і значень, переплітаючись з професійною майстерністю. Цей вид танцю є унікальним явищем, що поєднує в собі автентичні елементи народної хореографії з технічною витонченістю та артистизмом сценічного виконання [3].

Передусім, народно-сценічна хореографія відіграє значну роль у трансформації пластичної лексики сучасних танцювальних жанрів. Сучасні постановники активно звертаються до елементів традиційного танцю – характерної манери виконання, специфічних положень рук і корпусу, опорних кроків, стрибків, притупів. Ці елементи в органічному поєднанні з модерною або естрадною хореографією збагачують руховий арсенал сучасного танцю, надають йому нової виразності та глибини.

Наведемо приклади впливу в конкретних танцювальних жанрах, а саме: *академічний балет і неокласика*. У XX ст. багато балетних постановок запозичили етнічні теми, мотиви та характерні рухи народної пластики; хореографи використовували народні елементи для підсилення національної ідентичності в балетній мові. У неокласичних творах часто зустрічаються ритмічні й пластичні кліше, що походять від народно-сценічної хореографії [9]. *Сучасна та постмодерна хореографія*. Сучасні хореографи інтегрують народні образи як ресурс для експериментів: від прямої сценізації обрядових практик до абстрактних варіацій на тему фольклорного руху. Поширені підходи – деконструкція традиції, інтеграція локальних рухів у глобальний сучасний контекст, інтермедіальність (поєднання з мультимедіа) [5]. *Популярна сцена і шоу-хореографія*. Поп-хореографія і телевізійні конкурси часто звертаються до фольклорних мотивів як до емоційно швидкого маркера національності чи колориту. Тут відбувається інша форма впливу – синтез: народні елементи поєднуються з хіп-хопом, джаз-фанком, елементами акробатики та сценічної драматургії. *Фолк-ф'южн і етно-балет*. Народні мотиви змішуються з сучасними техніками, створюючи жанрові «мікси». Ансамблі, котрі працюють у цьому полі, часто використовують народно-сценічну хореографію як основу для сценічної структури й сценографії [10].

Не менш вагомим є виховний та культуроносний вплив народно-сценічної хореографії. Сучасні танцювальні школи, студії та ансамблі залучають молодь до вивчення фольклорної спадщини через її сценічну форму. Це сприяє формуванню культурної пам'яті, патріотичного виховання та розуміння національних традицій, які набувають модерного звучання в сучасному мистецькому просторі.

Таким чином, народно-сценічна хореографія не лише зберігає традиції, а й активно впливає на формування нових танцювальних напрямів, сприяє розвитку рухової лексики, композиційних підходів і сценічної естетики. Її взаємодія з сучасними жанрами демонструє можливості синтезу минулого і сучасності, створюючи підґрунтя для появи інноваційних художніх рішень і нових форм танцювального мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Белінська Т., Василевська-Скупа Л., Костюк Л. Використання інтерактивних методів на уроках музичного мистецтва як засобу формування soft skills в учнів початкової школи. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 51. С. 414-418. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/51-64>
2. Белінська Т.В., Ковальова І.Б. Особливості формування готовності майбутнього педагога-музиканта до інтегрованої професійної діяльності. *Українське мистецтво у світовому культурному просторі: історія, сучасність та перспективи розвитку*: зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2025. С. 169-172. URL: <https://vspu.net/repository/index.php/uawcs/article/view/119/119>
3. Белінська Т.В., Мозгальова Н.Г., Янкович І.М. Народно-сценічний танець як синтез традицій і професійного мистецтва. *Українське мистецтво у світовому культурному просторі: історія, сучасність та перспективи розвитку*: зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. 18-19 березня 2025 р. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2025. С. 53-56. URL:

<https://vspu.net/repository/index.php/uawcs/article/view/90/90>

4. Бідюк Д.Є. Сучасна хореографічна освіта: британський та український досвід: дис. ... канд. пед. наук. за спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Київ, 2020. 316 с.
5. Бойко О.С. Компаративний метод дослідження сучасного сценічного мистецтва. *Вісник КНУКіМ Серія «Мистецтвознавство»*. 2021. Вип. 44. С. 156-163. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.44.2021.235407>
6. Гутник І. Стилiзацiя у професiйному народному хореографiчному мистецтвi сучасностi [Електронний ресурс]. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2019. № 2. URL: <https://journals.urau.ua/visnyknakkkim/article/view/177729>
7. Куртева К.Р. Народно-сценічний танець Прикарпатського регіону як фольклорна основа сучасного хореографічного мистецтва. *Народна творчість та етнологія*. 2024. (401), С. 97-105.
8. Підлипський А.І., Аксьонов О.Б. Фестивально-конкурсний рух у сфері народно-сценічного танцю України [Електронний ресурс]. *Studios of Dance Studies*. 2022. № 4. URL: <https://dancestudios.knukim.edu.ua/article/view/261613>
9. Таранцева О.О. Становлення та розвиток національної народно-сценічної хореографії [Електронний ресурс]. *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2020. № 2. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4316>
10. Тимчула А.В. Тенденції розвитку народно-сценічного танцю долинян. *Мистецтвознавчі записки*. Вип. 38. 2020. С. 91-96.
11. Філімонова-Златогурська Є. Народно-сценічний танець у хореографічних виставах Вінницького фахового коледжу мистецтв ім. М.Д. Леонтовича. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 63, ч. 2. С. 77-82.

<https://doi.org/10.31652/3041-1017-SAAE-2025.1.47>

Шинін О.С., м. Вінниця
Гавловська Т.В., м. Вінниця
e-mail: shininaleksander@gmail.com

ЕВОЛЮЦІЯ ХУДОЖНЬО-ВІЗУАЛЬНОЇ МОВИ У ТВОРЧОСТІ ХІРОХІКО АРАКІ

Анотація. У статті досліджено еволюцію художньо-візуальної мови у творчості всесвітньо відомого манґаки та художника Хірохіко Аракі, чия творчість вийшла за межі індустрії та стала феноменом сучасної культури. Продemonстровано, що творчий шлях Аракі є свідомою стратегією відходу від жанрових обмежень традиційного японського сьонену з метою створення транснаціональної естетичної системи. Зазначено, що унікальна художньо-візуальна мова творчості Аракі, що функціонує як складний інтертекстуальний код, підняла його роботи до рівня високого мистецтва, про що свідчать колаборації з Gucci та експонування творів у Луврі. Аракі створив стиль, який є глобально впізнаваним і має суттєвий вплив на сучасну популярну культуру.

Ключові слова: Хірохіко Аракі, манґака, художньо-візуальна мова, сьонен, транснаціональна естетика, анатомічна трансформація.

Abstract. The article explores the evolution of artistic and visual language in the work of the world-famous mangaka and artist Hirohiko Araki, whose work has transcended the industry and become a phenomenon of contemporary culture. It is demonstrated that Araki's creative path is a conscious strategy of moving away from the genre limitations of traditional Japanese shonen in order to create a transnational aesthetic system. It is noted that the unique artistic and visual language of Araki's work, which functions as a complex intertextual code, has elevated his works to the level of high art, as evidenced by collaborations with Gucci and the exhibition of works in the Louvre. Araki created a style that is globally recognizable and has a significant impact on modern popular culture.

Keywords: Hirohiko Araki, mangaka, artistic and visual language, shonen, transnational aesthetics, anatomical transformation.